כליל תכלת וילף תכלת תכלת מפרוכת מה להלן ששה אף כאן ששה ונילף משוליו ורמונין מה להלן שמונה אף כאן שמונה דנין כלי מכלי ואין דנין כלי מתכשיטי כלי אדרבה דנין גופו מגופו ואין דנין גופו מעלמא היינו דאמרינן לשאר בגדים שלא נאמר בהן שש פרכת עשרים וארבעה ד' דשיתא שיתא לא דינא ולא דיינא חושן ואפוד עשרים ושמונה מנא לן דכתיב ועשית חשן משפט מעשה חושב כמעשה אפוד תעשנו זהב תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר ארבעה דשיתא שיתא עשרין וארבעה זהב ארבעה הא עשרין ותמניא ואימא זהב נמי ששה אמר רב אחא בר יעקב אמר קרא וקצץ פתילים פתיל פתילים הרי כאן ד' רב אשי אמר קרא לעשות בתוך התכלת ובתוך הארגמן היכי נעביד נעביד ארבעה דתרי תרי הוו להו תמניא נעביד תרי דתרי תרי ותרי דחד חד ועשית (א) שיהיו כל עשיותיו שוות אמר רבא אמר רב יהודה המקרע בגדי כהונה לוקה שנאמר לא יקרע מתקיף לה רב אחא בר יעקב ודילמא הכי קאמר רחמנא נעביד ליה שפה כי היכי דלא ניקרע מי כתיב שלא יקרע (ואמר) ר' אלעזר המזיח חושן מעל האפוד והמסיר בדי ארון לוקה שנאמר לא יזח ולא יסורו מתקיף לה רב אחא בר יעקב ודילמא כי קאמר רחמנא חדקינהו ועבדינהו שפיר כדי שלא יזח ולא יסורו מי כתיב שלא יזח ושלא יסורו. רבי יוסי בר' חנינא רמי כתיב בטבעות הארון יהיו הבדים לא יסורו ממנו וכתיב (ג) והובא את בדיו בטבעות הא כיצד מתפרקין ואין נשמטין תניא נמי הכי בטבעות הארון יהיו הבדים יכול לא יהיו זזין ממקומן ת"ל והובא את בדיו בטבעות אי והובא את בדיו בטבעות יכול יהיו נכנסין ויוצאין ת"ל בטבעות הארון יהיו הבדים הא כיצד מתפרקין ואין נשמטין אמר רבי חמא ברבי חנינא מאי דכתיב עצי שטים עומדים שעומדים דרך גדילתן דבר אחר עומדים שמעמידין את צפויין ד"א עומדים שמא תאמר אבד סברן ובטל סכויין ת"ל עומדים שעומדין לעולם ולעולמי עולמים (*ואמר) רבי חמא בר חנינא מאי דכתיב את בגדי השרד לשרת בקודש אלמלא

בליל · גדיל ואין גדיל פחות משנים : **ואין דנין כלי מתכשיטי כלי ·** רמונים קשורים של מעיל הן : **ארבעה דשיתא שיתא ·** ארבעה מינין של שש שש דהא נאמר בו שש ואמר מר דברים שנאמר בהן שש צריך שיהא חוטן כפול ששה : **לא דינא ולא דיינא ·** אין ספק ועירעור בדבר : **וקצץ פתילים ·** פתילים משמע תרין וכשקולן כל אחד לשנים הוו להו ד' : **רב אשי אמר ·** היינו טעמא דזהב ו' לא אפשר דכתב ביה לעשות אותו בתוך התכלת ובתוך הארגמן משמע שיערב ממנו עם כל מין ומין : **ניעביד ארבעה ·** המינין דתרי תרי חוטין של זהב הוו להו תמניא של זהב : **חדקינהו ·** קשרם יפה ועל הטבעות והבדים קאמר שיתנם בטבעות בדוחק : **כתב לא יסורו ·** אלמא אין זזין מהן וכתיב (שמות כה) והבאת אלמא הולכים ובאים בתוכן : **מתפרקין ואינן נשמטים ·** בראשיהם היו עבים והכנים באמצען אחד בדוחק בטבעת ובאמצען היו דקין הלכך לא היו נדחקין בטבעות אלא מתפרקין והולכין לכאן ולכאן אבל אינן נשמטין לצאת מהן לפי שהן עבים בראשיהן : **דרך גדילתן ·** העליון למעלה והתחתון למטה : **שמעמידין את ציפויין ·** ציפוי הזהב מעמידין ע"י מסמרות לשון אחר שלא התליעו ולא נפל ציפויין : **שמא תאמר ·** משנגנזו אבד סיברן שלא ישובו עוד : **ובטל סכויין ·** מה שהיו סוכין ועופין להן : **שרד ·** לשון שריד אילמלא

נעביד ארבעה דתרי תרי הוו להו תמניא · ואם תאמר אין הכי נמי נעביד זהב תמניא מנלן ארבעה ותו לא יש לומר פתילים כתיב מיעוט פתילים שנים וכשנקלן כל אחד הוו להו ד' ואי אמרת תמניא א"כ אין לדבר סוף · אימא ק' ואימא אלף ותפסת מרובה לא תפסת והא דפריך ואימא זהב נמי ו' היינו כי היכי דליהוי דומיא דשאר מינין שבו ולעיל כי פריך ואימא כ"ח לא בעי לשניי תפסת מועט תפסת דהתם לא מצי למימר טפי מכ"ח וכיון דהוא דבר שיש לו קצבה לא שייך למימר תפסת מרובה לא תפסת ואדרבה יש לתפוס המרובה דיש בכלל מאתים מנה ואע"ג דבפ"ק דר"ה (דף ד:) אמר מקיש חג השבועות לחג המצות מה להלן יש לו תשלומין כל שבעה כו' ופריך ולקיש לחג הסוכות מה להלן ח' כו' ומשני תפסת מרובה לא תפסת והתם נמי יש לדבר קצבה י"ל דהתם קאמר לאומרא תפסת מרובה לא תפסת דעד ז' יש לו תשלומין ממה נפשך אבל טפי לא דילמא מחג המצות ילפינן ובפרק קמא דקידושין (דף יז.) גבי הענקה נמי קאמר תפסת מרובה לא תפסת אע"ג דממה נפשך יש לדבר קצבה יש לומר התם נמי קאמר דתפסת מרובה לא תפסת דמספיקא לא מפקינן ממונא מן האדון :

כתיב בטבעות הארון וכו' וכתיב והובא את בדיו בטבעות · קשיא לי טובא אמאי מייתי האי קרא דוהובא *)דכתיב גבי מזבח הנחשת ושביק קרא דוהבאת דכתיב גבי הארון ועוד שמעתי מקשים דבשעת סילוק מסעות כתיב ובא אהרן ובניו בנסוע המחנה והורידו את פרוכת המסך וכסו בה את ארון העדות וגו' (במדבר ד) עד ופרשו עליו בגד כליל וגו' עד ושמו בדיו משמע דבנסוע המסעות היו משימין אותן בדים וקשה והא כתיב לא יסורו ממנו ורבינו יעקב מאורלינ"ש מתרץ זה דושמו בדיו על כתפי הנשאים קאמר להוליכן ולבי מהסם שהרי בני קהת לא היו שם עדיין עד לאחר שהיו מכניסין כל הכלים לנרתק שלהם כדכתי' ולא יבאו לראות כבלע את הקדש וגו' (שם) ויותר היה נראה לפרש דהאי ושמו בדיו היינו שמושכין הבדים לצד חוץ להיות נראין בולטין בפרוכת כמין שני דדי אשה: מיהו קושיא קמייתא שהקשיתי בדוכתא קיימא ודוחק הוא לשבש הספרים דבכולהו גרס והובא את בדיו ובמקצת ספרים גרסינן בברייתא והבאת אבל באתקפתא דר' יוסי בר' חנינא גרסינן בכולהו *והובא ואי לאו דמסתפינא מחברייא הוה אמינא דח' טבעות היו בארון וכן מוכיח הפסוק דכתיב ויצקת לו ארבע טבעות זהב ונתת על ארבע פעמותיו דהיינו ארבע קרנותיו כדמתרגמינן זוויתיה והדר כתיב ושתי טבעות על צלעו האחת ושתי טבעות על צלעו השנית משמע דהארבע טבעות היו על שתי צלעותיו לבד מאותם ד' שעל ד' פעמותיו בד' טבעות מהם היו בדים קבועין לא יסורו ובארבעה מהם שהיו למטה או למעלה מאותן טבעות היו משימין בדים בשעת סילוק המסעות לשאת את הארון בהם והיינו הנך דכתב בהו ושמו בדיו ואם תאמר מאי פריך הכא רבי יוסי בר' חנינא לישני דשני מיני בדים היו יש מהם קבועין ויש מהם נכנסין ויוצאין כדפרישית יש לומר דעל כרחך והבאת את הבדים בטבעות אכולהו בדים קאי דהאי לא קאי אלא אהנך שהיו משימין במסעות אם כן הוה ליה למימר נמי וחברת את הבדים בטבעות שהרי לא פירש מתי הכניס אותם בדים הקבועים אלא כתב בטבעות הארון יהיו הבדים ותחילה היה לו לפרש שהכניסם אלא ודאי אכולהו בדים כתב והבאת את הבדים ומשמע ליה דבשוה קאי אכולהו דכי היכי דהנך שנשאין בהן לא היו קבועים ה"נ אינהו לא היו קבועים ממש במקום אחד שלא יהו זזין כלל ממקומן אלא לצד הפתח נכנסין קצת לכאן ולכאן דהשתא דמו להדדי במקצת ולהכי מייתי נמי קרא דוהובא דכתב במזבח לגלויי אוהבאת דארון כי היכי דוהובא דמזבח לא היו הבדים קבועין דהא לא כתב התם לא יסורו ממנו הכי נמי והבאת דארון לא היו ממש קבועין לגמרי ואם תאמר לפי מה שפירש דאכולהו ד' בדין קאי קשה מאי דכתב ביה בההיא קרא לשאת את הארון בהם ואין לתרץ דבכולהו ארבעה בדים היו נשאין ושנים מהם היו ארוכין ושנים האחרים קצרים מהם דבפרק שתי הלחם (מנחות דף צח:) משמע דבארבעה גברי הוו דרו להו ותו לא ונראה לי דוהבאת לא קאי אלא אהנך בדים הקבועין שהרי אותם בדים שאין קבועין מה הוצרך להזכירן כאן לומר והבאת והלא לא היו מכניסין אותן אלא אהרן ובניו בשעת המסעות תדע שהרי בכולהו כתב ונשא בם את השלחן וכן במזבח הנחשת כתיב והובא את בדיו בטבעות וגו' בשאת אותו ובמזבח הזהב כתב נמי לבתים לבדים לשאת אותו בהמה אבל לא כתב בהן והבאת בצווי ובעשייה לא כתב ויבא כדכתיב גבי ארון בין בצואה בין בעשייה ואע"ג דבברייתא דמלאכת המשכן תניא ד' טבעות היו מקבעות בו שתים בצפונו ושתים בדרומו שכיון שהיו טוענין הבדים לא היו זזים משם לעולם שנאמר בטבעות הארון וכו' י"ל דלא חשיב אלא אותם ד' טבעות שהבדים קבועין בהן אבל אותם שלא היו הבדים קבועין בהן ולא נעשו אלא לצורך שעת המסעות לא קא חשיב תדע דלא קא חשיב התם טבעות של שלחן ושל מזבח הנחשת והזהב וצריך עיון : **שמעמידין** ציפויין · נ"ל דאפי' ציפוי זהב שעליהן בטל לגבי דידהו דבכל דוכתא העץ בטל לגבי המתכת לענין טבילה ולכל מילי דאמר הלך אחר המעמיד ובעצי שטים אינו כן שהרי שלחן של עצי שטים היה ומצופה זהב ואפי' הכי תורת כלי עליו שהציפוי בטל לגבי העץ כדאיתא בשלהי חגיגה (דף כו:) ויליף לה התם מקרא :

*) [וברש"י דהכא ד"ה כתב לא יסורו וכו' משמע להדיא דהיה גרסתו והבאת את הבדים בטבעות (תרומה כה פי"ד)]

עין משפט נר מצוה

כד א מיי' פ"ט מהל' כלי המקדש הלכה ג סמג לאוין רלח :

כה ב שם הלכה י' [ופ"ג הלכה יג] :

רבינו חננאל

כתיב בהן זהב אדרבה דנין כלי מכלי לאפוקי פרכת דאהל הוא ושנינן אלא שולי המעיל מן האבנט גמר דאית ביה ד' מינין וכתיב ביה נמי [זהב] · רב אשי אמר שולי המעיל מן האפוד לא יתכן ללמד ממנו להיות חוטין כ"ח כי בשולי המעיל ג' מינין אם תעשה בכל מין ח' לא יבואו אלא כ"ד חוטין אם נעשה י' בכל מין הנה ל' לעשות שנים מהן ח' ח' ואחד י' ועשית כתיב שיהיו כל החוטין שוין הלכך לא אפשר ולפיכך לא גמר מיניה · מעיל י"ב חוטין הוא מין אחד תכלת שנאמר ועשית את מעיל האפוד כליל תכלת · ואינו כתיב בו שש ואסיקנא חד קרא לשאר מינין דלא כתיב בהו שש, נמצא התכלת של מעיל ששה חוטין וכתיב ביה כליל כלומר תכללהו לשנים נמצאו י"ב חוטין · פרכת כ"ד · ד' דשיתא שיתא הא כ"ד · חשן ואפוד ד' מינין ו' בכל אחד הרי כ"ד חוטין וחוט של זהב בכל מין הרי כ"ח חוטין · המקרע בגדי כהונה שבר בלאו שנאמר לא יקרע · וכן המזיח החשן מן האפוד שנאמר ולא יזח החשן וגו' · וכן המסיר בדי ארון שנאמר לא יסורו ממנו · והכתיב והבאת את הבדים בטבעות מכלל שהיה מסירם · ושנינן מתפרקין ולא היו נשמטין אלא כגון תלויין היו · תניא כשנויין : עצי שטים עומדים שעומדים [דרך] גדילתן · כלומר אינו ראשי להפכן : בגדי שרד אלו בגדי כהונה שמכפרין על עונות ישראל כמו שכתבנו

תוספות ישנים

ואומר ר' אלחנן כי פי' ריב"א זה משמע בפ"ב דזבחים (דף יט.) דקאמר שערו היה נראה בין ציץ למצנפת ששם היה מניח תפילין משמע שהציץ היה מונח על הראש שאם על הפדחת מה לשון הוא זה שערו נראה בין ציץ למצנפת והלא כל תחילת הראש מגולה לצד הפנים ממקום הנחת תפילין דהיינו מקום שמוחו של תינוק רופס כיון שהציץ אינו מכסה השער כלל ועוד מדקאמר ששם היה מניח תפילין משמע שלא היה מגולה אלא שיעור הנחת תפילין ואם היה הציץ מונח על הפדחת א"כ היה נראה הרבה מגילוי שער יותר ממקום הנחת תפילין כי מקום שמוחו של תינוק רופס אינו ממש סמוך לפדחת אלא רחוק הרבה מיהו אין זה ראיה אלא אם כן נאמר דמקום הנחת תפילין הוי דוקא במקום שמוחו של תינוק רופס אבל אם מתחיל מתחילת הראש במקום כינוס שער שפיר קאמר שערו נראה בין ציץ למצנפת אפילו היה הציץ על הפדחת דקאמר שהיה תחילת הראש מגולה ששם היה מניח תפילין וכן פי' במנחות ובעירובין ועוד היה מביא ה"ר אלחנן ראיה שהיה על הראש מדקאמר גבי ינאי הקם להם בציץ שבין עיניך משמע שעל הראש כמו בין עיניך התפילין אך קשה לרבי אמאי לא מייתי בפ"ב דזבחים הכיא דמקום יש בראש להניח בו שני תפילין כי היכי דמייתי לה בפרק בתרא דעירובין (דף צה:) ובמסכת ע"ז בפרק כל הצלמים (דף מד.) כיון שהציץ על הראש והומר ה"ר אלחנן דהיינו טעמא לפי שלא הזכיר שם בסדיא שהציץ מונח על הראש אלא אנן דייקינן ליה והומר רבי כי מכאן יש לדקדק שיעור רוחבן של תפילין לפירוש ריב"א דכיון שהציץ היה בתחילת הראש במקום שמניחין בו תפילין כדפי' בעירובין דמקום הנחת תפילין הוא בתחילת הראש והציץ היה רוחבו שני אצבעות כדאמרינן בפרק במה אשה (דף סג:) ושערו היה נראה בין ציץ למצנפת ששם היה מניח את התפילין ואמר מקום יש בראש להניח בו שני תפילין א"כ יש ללמוד כי שתפילין רוחבן יותר מאצבע לכל הפחות שאם לא היו רחבים אלא אצבע א"כ מקום יש בראש להניח בו ג' תפילין ואם היינו מפרשים מקום יש בראש להניח שם שני תפילין ולא יותר כלל אפילו הכי אצבע לא אתו יכולין לומר וללמוד מכאן דשיעור התפילין שני אצבעות מיהו למאי דמפרשינן בעירובין ובמנחות ששיעור מקום תפילין הוי מתחילת הראש עד מקום כינוס שער יש לתמוה על שיעורן דמשמע שהם גדולים הרבה שזה שיעור גדול · בשימושא רבה דתפילין כתוב אמר רבא האי מאן דבעי למיעבד תפילין מייתי אמה עבה ב' אצבעי על ב' אצבעי ואי הוה טפי שפיר דמי ואי בציר לא הוה פסול ואין מימרא זו בתלמוד ויש שם הרבה מימרות של האמוראים שאינם בתלמוד · מ"ר : **שיהו שזורין ·** דממשזר לא נפיק דמשזר היינו א) שמשני עצמו שזור ולא מיירי שהן כולן שזורין יחד וה"מ משזר למאי אתא כיון דכתיב שחוטן כפול ששה וכתיב נמי שיהו שזורין כולן יחד יש לומר דס"ד שכל כ"ד חוטין שבפרוכת ששה מכל מין כפול (ששה) בלא שזירה קמ"ל שזור כל ששה וששה בפ"ע והא"כ שזורין כל המינין יחד · ה"ר יוסף : **מאי משמע דהאי שש** ליסנא דכיתנא הוא · להכי נקט בעייהו בשש ואע"ג דמיכפיא ליה

א) נ"ל שבשש :

הגהות הב"ח

(א) גמ' ועשית דחד חד ועשית כתיב שיהיו כל: (ב) שם וכתיב (והובא את בדיו בטבעות) תא"מ וג"ב גר' רש"י והבאת את הבדים בטבעות:

גליון הש"ס

גמרא מי כתיב שלא יקרע. עיין בסנהדרין

תורה אור — שמות כח — שם — שם כח — שם כה — שם כו — סוכה מה: שמות כו — שם לה

[נ"ל אמר] [נ"ל ואמר]

[ולכן ברש"י כתב ד"ה כתב לא יסורו וכו' נראה שגם בתוספתא ד"ה דר' יוסי בר' חנינא גרס והבאת]